

מחלוקת על מהותו של מוצר שהוזמן

הרב עובדיה אחיטוב

- א. מבוא
- ב. פרשנות של עסקה שלא הוגדרה
1. פירוש מצומצם לעסקה
2. פרשנות מצמצמת כנגד מוחזקות
3. רוב כנגד חזקת הממון
4. סוגיית "הדמים מודיעים"
5. מתי "הדמים מודיעים"?
- ג. ביטול כיוון שההזמנה בעבור מישהו אחר
- ד. חובת הקונה לבדוק את המוצר
- ה. השלכה למקרה הנידון
- ו. ביטול עסקה עקב מחיר מופרז
- ז. סיכום והחלטה

א. מבוא

אדם (להלן, המזמין או הנתבע) פנה לחברה להשכרת ציוד (להלן, התובע) וביקש לשכור שולחן קזינו שאותו הגדיר "מקצועי", לאירוע עבור בני נוער. כאשר הציוד סופק התברר שהשולחן קטן וכך גם הרולטה ובני הנוער שהשתתפו באירוע התרעמו על כך. המזמין טען שהציוד שסופק אינו "מקצועי", לעומתו טען המשכיר שזהו ציוד "מקצועי", וכי לא הוגדר בחוזה מהו גודל הציוד שיסופק.

המשכיר דרש את מלוא הסכום עליו סוכם, ולא, הוא יקח בחזרה את הציוד. המזמין החליט שהוא אינו מעוניין לשלם הכל, ובחר לוותר על הציוד באותו האירוע.

המזמין לא שילם מראש, כך שהוא מוחזק בממון, והמשכיר תובע ממנו את התשלום. בתגובה טען המזמין כי הוא החליט לבטל את העסקה כשגילה שהמוצר שונה באופן משמעותי מכפי שהבין.

כשנשאל המזמין מהי ההגדרה של "שולחן מקצועי" לא הצליח לתת תשובה ברורה, ובמקום זאת הוא נתן תיאור השוואתי: "כמו בבתי קזינו בכל מקום בעולם!" לעומתו טען התובע כי הדמיון לבתי קזינו הוא באיכות השולחן ובאופן הפעלת הרולטה.

ניתן לבחון כמה סיבות לביטול העסקה:

א. המוצר שסופק לא היה "מקצועי" – מבירור שערך בית הדין עלה שפרשנותם של שני הצדדים למונח "מקצועי" מקובלת, ועל כן כדי להכריע בוויכוח יש לעיין בסוגיות העוסקות בפרשנות של עסקה שלא הוגדרה היטב.

* הרב עובדיה אחיטוב, אב"ד לממונות, בית אל. המאמר מעובד מתוך פסק דין.

- ב. הציוד הוזמן עבור צד ג' (בני הנוער) וזה לא היה מרוצה ממנו.
ג. המחיר שנקבע היה מופרז – המחיר תאם מוצר שונה מזה שסופק.

ב. פרשנות של עסקה שלא הוגדרה

ישנן כמה דרכים לפירוש עסקה לא-ברורה:

- א. בחירה בפירוש המצומצם – יש לפרש את העסקה באופן המצומצם ביותר.
ב. מוחזקות – על פי הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה" ישנה עדיפות למי שמחזיק בממון.
ג. "הדמים מודיעים" – יש לפרש את העסקה בהתאם לשיעור התשלום עליו סוכם מראש.
ד. הפירוש המקובל (רוב) – יש לפרש את העסקה כפי שעסקה כזו מתפרשת בדרך כלל.

1. פירוש מצומצם לעסקה

אחד העקרונות לביאור עסקאות הוא שיש לפרש את העסקה באופן המצומצם ביותר. בהקשר זה מובא בגמרא:

ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: המוכר שדה לחבירו בבקעה גדולה, אף על פי שמצר לו מצרים (=גבולות) החיצונים – מצרים הרחיב לו.
היכי דמי? אילמא דקרו ליה לשדה – שדה, ולבקעה – בקעה, פשיטא, שדה זבין ליה, בקעה לא זבין ליה! ואלא דלבקעה נמי קרו לה שדה, כולה זבין ליה!
לא צריכא, דאיכא דלשדה קרו ליה שדה, ולבקעה – בקעה, ואיכא נמי דלבקעה קרו לה שדה, מהו דתימא כוליה זבין ליה? קא משמע לן, מדהוה ליה למכתב ליה "לא שיירית בזביני אלין קדמי כלום" ולא כתב ליה, שמע מינה שיורי שייר.¹

ופירש רשב"ם:

בבקעה גדולה – שיש בה שדות הרבה והן שלו, וכגון שהיה עומד באחד מן השדות ואמר לו שדי זו אני מוכר לך.²

כלומר, הקונה והמוכר נפגשו בשדה השייכת למוכר הנמצאת בבקעה בה יש למוכר שדות נוספים. המוכר אמר לקונה שהוא מוכר לו את השדה הזו, וכשהגדיר את גבולותיה התייחס לגבולות הבקעה. מסקנת הגמרא היא: אם ברור שהביטוי "שדה" משמעו חלקת קרקע קטנה ולא כל הבקעה – אזי רק השדה נמכרה; אם הביטוי "שדה" משמעו בקעה – אזי כל הבקעה נמכרה; ואם הביטוי הוא דו-משמעי אזי רק השדה נמכרה, זאת, כיוון שהמוכר לא כתב בשטר המכר שהוא לא שייר כלום לעצמו.

מההלכה האחרונה ניתן להסיק שתי מסקנות הפוכות: מחד גיסא נלמד שבמקום בו ניתן לפרש את תוכן העסקה בשני אופנים, יש לבחור בפרשנות המצמצמת. מאידך גיסא, ניתן להסיק מסקנה הפוכה, דווקא במקרה של מכירת שדה מתוך בקעה יש לבחור בפרשנות

1. בבא בתרא סא,ב.

2. רשב"ם שם, ד"ה בבקעה.

המצמצמת, כיוון שהמוכר היה צריך לפרש שאינו משייר לעצמו דבר, אבל במקרים אחרים ניתן לקבל גם את הפירוש המרחיב.

אולם מסוגיות נוספות עולה שאכן יש לבחור בפרשנות מצמצמת כשיש ספק בנוגע להיקף העסקה. כך למשל אם כתב שמוכר לו "קרקעות" ולא פירש כמה, אנו מפרשים שמכר לו שתי קרקעות בלבד.³ מכאן, שבמקרה הנידון לכאורה יש לפרש את העסקה באופן המצומצם ולומר שהשולחן שהוזמן היה דווקא השולחן הקטן.

אלא שהשאלה היא, האם יש להעדיף את הפירוש המצומצם גם כשהקונה מוחזק בכסף ונתבע לשלם עבור דבר קטן ממה שהוא הזמין?

2. פרשנות מצמצמת כנגד מוחזקות

על עקרון הפרשנות המצמצמת הקשו בתוספות מהדין הבא:

אמר רבא: האי מאן דאמר ליה לחבריה: "אושלין מרא למירפק ביה... פרדיסי" – רפיק ואזיל כל פרדיסי דאית ליה, ומהדר ליה קתיה.⁴

כלומר, אדם ששאל מעדר על מנת לעדור בו את פרדסיו, יכול לעדור בו את כל הפרדסים שיש לו, ועד לסיום העבודה המשאיל אינו רשאי לבקש את המעדר חזרה. בעקבות זאת, התקשו תוספות מדוע במקרה זה לא נבחרה הפרשנות המצמצמת של הסיכום, על פיה יוכל השואל לעדור רק בשני פרדסים, תוספות הביאו לכך שלוש תשובות:

[א] דרך הוא שמשאיל לו לכל מה שצריך, אבל הכא בשביל שימכור אדם שתי שדות לא ימכור כל שדותיו.

[ב] ויש מפרשים דהתם יד המשאיל על התחונה דשואל מוחזק, אבל הכא יד לוקח על התחונה שהמוכר מוחזק. ואין נראה לר"י דהתם נמי הואיל וסופה לחזור לבעליה הוי משאיל מוחזק.

[ג] וריב"ם מחלק בין פרדיסי לארעתא.⁵

שלושת החילוקים של תוספות הם:

א. ההבדל ההלכתי נובע מהבדל בנוהג בין השאלה ומכר, בהשאלה בדרך כלל כוונת המשאיל לפרשנות הרחבה, בזמן שבמכר הפרשנות היא מצומצמת, אלא אם כן הייתה הרחבה מפורשת מעבר למינימום. לפיכך, בכל מקרה בו לא הייתה הרחבה מפורשת, ברור לחלוטין שכוונתו הייתה לעסקה מצומצמת.

ב. ישנו ספק כיצד לפרש את הסיכום, ולכן מעמידים את הממון בחזקתו, החפץ המושאל – בחזקת השואל, והחפץ הנמכר – בחזקת המוכר. מכאן שצריך להעמיד את דין הגמרא דווקא כאשר התשלום כבר ביד המוכר ולכן הוא יכול להמשיך ולהחזיק בכסף כשיש ספק. ר"י דחה את התירוץ הזה וקבע שדין זה תקף גם כאשר מוציאים ממון מחזקתו.

3. בבא בתרא שם; וראה עוד, שם סג,ב, אמר רב דימי...

4. בבא מציעא קג,א.

5. תוספות בבא בתרא סא,ב, ד"ה ארעתא.

ג. ריב"ם חילק בין המונח "קרקעות" המתפרש באופן מצומצם, למונח "פרדסים" המתפרש באופן רחב.

בדומה לפירוש הראשון בתוספות כתב בנימוקי יוסף:

כיוון שנתן לו הכלי אית ליה לאסוקי אדעתיה דמסתמא יעדור כל הפרדסים דאית ליה, והוה ליה לפרושי, הילכך כיוון שלא פירש לו "תרי פרדסי", לכל פרדסיו השאיל לו. וזה נראה לי משום הכלל המסור בידינו דהמוציא מחבירו עליו הראיה.⁶

כוונתו, שבהשאלה הפרשנות לעסקה היא מרחיבה, וכדי לצמצמה יש לומר זאת באופן מפורש. ניתן לומר, שבהשאלה השואל מוחזק בזכות השימוש שבידיו אותה קיבל מן המשאיל. כל אימת שזכות השימוש נתונה ביד אחד הצדדים העסקה מתפרשת באופן הנוח למחזיק, אלא אם כן הצד השני מגביל אותה במפורש. וזו כוונת הביטוי "המוציא מחבירו" בהקשר זה – המוציא מחברו את זכות השימוש שבידו.

מדברי התוספות בהסברו הראשון ומפירושו הנימוקי יוסף עולה שבחירה בפרשנות מרחיבה או מצמצמת איננה תלויה בשאלה מי מוחזק בממון אלא באופי העסקה – **במכר יש לבחור באפשרות המצמצמת, ובהשאלה בפרשנות המרחיבה**, ובשניהם מטעם של מוחזקות. וכן כתב בספר נתיבות המשפט.⁷

כיוון שבמקרה הנידון מדובר על שכירות ולא על קניין, ניתן היה לכאורה להעדיף את הפירוש הרחב שבו נקט המזמין שמדובר בשולחן גדול, על הפירוש המצומצם בו נקט התובע.

3. רוב כנגד חזקת הממון

האם הרוב יכול לספק מוצא לבעייתנו? מסוגיית הגמרא הקובעת ש"אין הולכין בממון אחר הרוב" נדמה שלא:

איתמר: המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן... רב אמר: הרי זה מיקח טעות – בתר רובא אזלינן, ורובא לרדיא זבני, ושמואל אמר לך: כי אזלינן בתר רובא באיסורא, בממונא לא.⁸

נחלקו האמוראים במקרה שאדם קנה שור והתברר שהוא נגחן ואינו ראוי לחרוש: רב סבר שזהו מיקח טעות כיוון שהרוב קונים שור לצורך חרישה, ושמואל סבר שיש לקיים המיקח, כיוון שבממון לא הולכים אחר הרוב.

רשב"ם ותוספות – חזקת ממון עדיפה
רשב"ם פירש את דעת שמואל:

לא אזלינן בתר רובא – אלא אחר המוחזק אם יש לו שום טענה.⁹

6. נימוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא לגב, ד"ה אי א"ל.

7. נתיבות המשפט שמא, יד.

8. בבא בתרא צב, א.

9. רשב"ם בבא בתרא צב, ב, ד"ה לא.

כך משמע גם מדברי הגמרא הבאים:

דרובא קרו לה לכדא – כדא, ולחביתא – חביתא, ואיכא נמי דקרו לחביתא – כדא, ולכדא – חביתא, מהו דתימא זיל בתר רובא, קא משמע לן, דאין הולכין בממון אחר הרוב.¹⁰

רוצה לומר, כאשר יש מיעוט שקורא לכד – חבית, ולהיפך, אין ללכת דווקא אחר המשמעות המקובלת של המונח. בתוספות ביארו שיש עדיפות לחזקת הממון על הפירוש המקובל (רוב), גם כאשר הקונה מוחזק:

... שאם התנה לתת לו כד והקנה לו בסודר ונתחייב הלוקח לתת דמים, יכול הלוקח לומר לא אתן לך דמים אם לא תתן לי חבית, דקרי ליה לחביתא כדא לפי שהוא מוחזק ולא אזלינן בתר רובא.

ואם התנה לתת לו חבית ונתן הלוקח דמים יכול לומר לו המוכר לא אתן לך אלא כד דקרי לכדא חביתא ולא אזלינן בתר רובא.¹¹

דהיינו, הצד לעסקה שמחזיק בכסף יכול לדרוש שהעסקה תתפרש באופן הנוח לו, גם אם פירושו אינו זה המקובל בעיני הרוב.

רמ"ה – יש מקרים בהם רוב עדיף על חזקת ממון

אולם נראה שגם בדין זה של "שור ונמצא נגחן" יש הסוברים שלעתים יש להעדיף רוב על פני חזקת ממון, כאשר הדבר מביא למימוש העסקה ולא לביטולה. כפי שהביא הטור בשם הרמ"ה:

אם עדיין המעות ביד הלוקח כתב הרמ"ה ז"ל: לא מיבעיא אם רובא לרדיא זבני דאיכא רובא דמסייע לחזקת הממון, דאמרינן המוציא מחברו עליו הראיה; אלא אפילו אי כי הדדי נינהו חזקת ממוןא עדיפא והמוציא מחברו עליו הראיה.¹²

הרמ"ה כתב שיש להסתמך על חזקה לא רק במקרה שזו גם הפרשנות המקובלת (רוב), אלא גם במקרה שאין פרשנות מקובלת (כי הדדי נינהו). מדבריו דייק ב"פרישה":

אם רובא זבני לשחיטה, סבירא ליה דמוציאין מיד הלוקח המעות ולא מהני ליה החזקה כל כך, מאחר שכבר המשיך הבהמה אליו וקנהו בקנין. ומשום הכי אמר דווקא אפילו כי הדדי נינהו מה שאין כן כשיש המעות ביד המוכר דאין מוציאין מידו אפילו רובא זבני לרדיא.¹³

ה"פרישה" חידש שאין המוכר והלוקח שווים: כשהמוכר מוחזק בממון (כלומר, כאשר קיבל את התשלום), חזקתו גוברת גם על רוב; אולם, כשהקונה עדיין לא שילם והוא מוחזק בכסף, הפרשנות המקובלת (רוב) גוברת על חזקתו ועליו לשלם למוכר כפי שסוכם. בערוך השולחן הגדיר את יתרונו של המוכר כך:

10. בבא קמא כו, א-ב.

11. תוספות בבא קמא כו, א, ד"ה ואיכא.

12. טור חו"מ, רלב; עיין ביד רמ"ה בבא בתרא צב, ב, ד"ה ואי, ממנו משמע שתמיד הולכים אחר חזקה.

13. פרישה חו"מ רלב, כא.

בזה גם **חזקת המיקח** מסייע, ואף שאין זו חזקה גמורה מכל מקום היא כעין חזקה.¹⁴ דהיינו, ישנה חזקה שהעסקה תתקיים, וכשזו מצטרפת לפרשנות מקובלת היא גוברת על חזקת הממון.

בשולחן ערוך פסק את דברי הרמ"ה כלשונם:

אבל אם עדיין המעות ביד הלוקח, לא מבעיא אם רובם קונים לחרישה, אלא אפילו כי הדדי נינהו – המוציא מחבירו עליו הראיה.¹⁵

ובספר נתיבות המשפט העיר על כך:

אלא אפילו כי הדדי נינהו. הלשון תמוה, דהוה ליה לאשמועינן רבותא יותר דאפילו רובא לשחיטה מצי הלוקח לומר לרדיא זבני, דאין הולכין בממון אחר הרוב להוציא מיד המוחזק... והא דאמר אפילו כי הדדי נינהו הוא לאו דווקא, או דחשיב ליה כי הדדי כיוון דרובא בממון לאו מידי הוא והעיקר הוא מטעם מוחזק.¹⁶

כלומר לדעת נתיבות המשפט "חזקת המיקח" אינה משפיעה, אלא יש להכריע תמיד על פי חזקת הממון בין לטובת המוכר ובין לטובת הלוקח. כך הוא פירש את הרמ"ה והשולחן ערוך, וכך משמע גם מדברי התוספות שהובאו לעיל.

ומכאן לענייננו, גם אילו הפירוש המקובל לעסקה היה כדברי התובע, הרי שהנתבע יכול לטעון "קים לי" כדעת רשב"ם, תוספות ונתיבות המשפט הסוברים שיש עדיפות לחזקת ממון גם כנגד רוב.

אלא שעדיין עלינו להסביר מדוע בדין שור שנמצא נגחן נותר הספק בעינו ונקבע שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ולא בוחרים בפירוש המצומצם, כפי שאמרנו בשדה בבקעה ובבקר וצמד?¹⁷ על מנת להשיב לשאלה זו נעיין בסוגיית "הדמים מודיעים" וביחס בינה לבין חזקה.

4. סוגיית "הדמים מודיעים"

דרך נוספת לברור פְּשָׁרָה של עסקה לא-ברורה הוא על פי גובה התשלום, והיא נדונה בהקשר לסוגיה הבאה. הסוגיה עוסקת במכירת בקר וכלי חרישה, תוך שימוש במונח "צמד"

14. ערוך השולחן חו"מ רלב, לו.

15. שולחן ערוך חו"מ רלב, כג.

16. נתיבות המשפט רלב, יב.

17. אמנם הרשב"ם בבא בתרא צב,א, ד"ה ושמואל, בסוגית "שור ונמצא נגחן" פירש: "דבממונא לא אולינן בתר רובא אלא אחר טענה טובה. לשחיטה וכו', דכיוון דרובא לא כלום הוא לא היה לו למוכר לפרש אלא הלוקח הוה ליה למימר לרדיא קבעינא ליה ומדלא פירש הפסיד." משמע קצת שטענת "הלוקח צריך לפרש" היא טענה טובה, ואפילו הוא המוחזק מוציאין ממנו. אלא שבסוף הסוגיה סיים: "לא אולינן בתר רובא – אלא אחר המוחזק אם יש לו שום טענה." משמע דמה שאמר "לא היה לו למוכר לפרש" לאו דווקא הוא, והכוונה היא שאם המוכר מוחזק הוא יכול לטעון כך, אבל גם אם הלוקח עדיין לא שילם הוא יכול לטעון כלפי המוכר "היה עליך לפרש". ובאמת הדבר מפורש ברשב"ם בתחילת דבריו: "דבממונא לא אולינן בתר רובא אלא אחר טענה טובה." אלא שבסופם למדנו שטענה טובה היא רק כאשר המוחזק טוען אותה.

שיכול להתפרש ככלי החרישה בלבד, ויכול להתפרש ככלי החרישה והבקר גם יחד. במשנה נאמר:

מכר את הצמד (=רשב"ם): הוא העול וכלי העגלה קטנה והעגלה עצמה המחברין את השוורים יחד) – לא מכר את הבקר, מכר את הבקר – לא מכר את הצמד. רבי יהודה אומר: הדמים מודיעין; כיצד? אמר לו: "מכור לי צימדך במאתים זוז", הדבר ידוע שאין הצמד במאתים זוז; וחכמים אומרים: אין הדמים ראייה.¹⁸

על פי תנא קמא יש לפרש את העסקה כלשונה וכמשמעותה הפשוטה, ש"צמד" משמעו כלי החרישה, ו"בקר" משמעו בעלי החיים, גם אם המחיר אינו סביר. לעומת זאת, לדעת רבי יהודה, אם הקונה אמר שהוא קונה "צמד" והמחיר שנקב הוא מחיר של כלי חרישה ובקר ביחד, הרי שהמחיר מעיד על כוונתו. בגמרא שם הוסבר שמדובר במקום שלפעמים מכנים בו את הבקר – "צמד", ופירש בנימוקי יוסף:

בכהאי גוונא קסבר רבי יהודה דהדמים ראייה לסייע אותו מקצת, דמשמע שפיר דמינייהו הוא ועל המוכר היה מוטל לפרש. ורבנן סברי דכיוון דלאו רובא נינהו מצי מוכר למימר אנא מאותו מקצת דקרו לצמד צמד ועל הלוקח לפרש.¹⁹

כלומר, רבי יהודה סבר שכיוון שבמיעוט המקרים כשאומרים "צמד" מתכוונים לבקר ולצמד ביחד, והסכום שנקבע תואם עסקה כזו, הרי שכך יש לפרש את העסקה. אולם, כאשר הסכום אינו מהווה ראייה, לכל הדעות יש ללכת אחר הפרשנות המקובלת של המונח. לעומת זאת, חכמים פסקו שתמיד יש ללכת אחר הפירוש המקובל של המונח. על כך כתב הרמב"ן:

ומיהו מדתנן "לא מכר", מילתא פסיקא תנן. שאפילו דמים ביד לוקח ומכר לו בקניין או באגב נותן לו צמד וכופין אותו ליתן מאתים, ולא מהניא הכא חזקה דמונא.²⁰

כלומר, לדעת חכמים הסתמכות על הפרשנות השכיחה של המונח מאפשרת הכרעה ודאית ולא מסופקת, ולכן על פיה ניתן אפילו להוציא ממון מהמוחזק. כך כתבו גם הרשב"א,²¹ הר"ן²² והטור.²³ עקרונות אלה יושמו על ידי הראשונים²⁴ לא רק במכירת מיטלטלין, אלא גם במכירת קרקעות.

אמנם תוספות פירשו סוגיה זו באופן אחר:

דאפילו לרבנן דאית להו דאין הדמים ראייה, היינו התם דווקא דרובא דקרו לצמד – צמד, דרובא וחזקה מסייעין למוכר ולהכי אין הדמים ראייה להכחיש רוב וחזקה.²⁵

18. בבא בתרא עז, ב.

19. נימוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא שם.

20. רמב"ן בבא בתרא עז, ב, ד"ה לא.

21. רשב"א שם, ד"ה לא.

22. ר"ן שם, ד"ה ורבנן.

23. טור חו"מ, רכ.

24. רשב"ם בבא בתרא טא, ב, ד"ה בבקעה; תוספות שם, ד"ה שמע; רמב"ן שם, ד"ה פירש.

25. תוספות בבא בתרא צב, א, ד"ה ולחזי.

דהיינו, דווקא כשיש רוב וחזקה אנו מתעלמים מהמחיר בבואנו לפרש את העסקה. משמעות הדבר היא ששיעור התשלום אינו מהווה ראייה כאשר הוא מנוגד לפרשנות המקובלת (רוב) ומחייב להוציא ממון מידי המחזיק בו (חזקה). מהתוספות משמע שאם הקונה היה מוחזק (למשל, במקרה שעדיין לא שילם) הייתה העסקה מתפרשת לטובתו על פי מחירה. מכל מקום נראה שגם התוספות יודו שכאשר אין הדמים מודיעים, לא הייתה מועילה לקונה המוחזקות בכסף, כיוון שיש להעדיף פרשנות מצומצמת לעסקה, כמו שדה בבקעה.

5. מתי "הדמים מודיעים"?

כאמור, הגמרא שאלה ביחס לדין מכר שור ונמצא נגחן: "וליחזי דמי היכי נינהו?"²⁶ כלומר, מדוע לא יכריעו את השאלה מה החפץ הנמכר לפי שיעור התשלום. הראשונים הקשו על שאלת הגמרא הרי לרבנן אין הדמים מודיעים. על קושיא זו נאמרו שלושה תירוצים המהווים שלושה חילוקים לדינא.

הר"י מיגאש תירץ:

דכי קתני אין הדמים ראייה הני מילי לעיולי בזבינא מידי דלא זבין ליה בהדיא כגון צמד ובקר, אבל לברורי מילתא דזבינא גופיה היכא הוא דנדע אי הוה זביני אי לא, בכי הא לא אמרי רבנן אין הדמים ראייה, אלא לעולם הוי ראייה דגלוי מילתא בעלמא הוא עליה דההוא זבינא היכי הייה מילתיה.²⁷

כלומר, הדמים אינם ראייה כדי לקבוע מה להוסיף לעסקה, אבל ניתן להסתמך עליהם כדי להכריע מהו המוצר שנקנה, כגון במקרה שהקונה רוצה לבטל את קניית השור שנמצא נגחן. כך גם תירץ הנימוקי יוסף:

היינו דווקא בכיוצא בזה ששאל ממנו שור ושור קא תבע ליה אלא שמגלה דעתו השתא דלרדיא הוי בעי ליה, אבל שאל לו צמד ואחר כך אמר דבקר נמי הוי בעי מיניה, התם אמרינן דאין הדמים ראייה לחייב לו ענין שלא שאל לו, דשני גופין הן ואיכא נמי דקרו לכל חד שם באפיה נפשיה.²⁸

על פי זה יש ליישב כך; במקום שבו המכר יכול לכלול הרבה או מעט, והלוקח רוצה שתתקבל ההגדרה הרחבה, עליו לפרש. לכן כל זמן שלא פירש יש ללכת על פי השיעור הנמוך יותר. ופירוש "לא מכר" שנאמר בצמד ובקר הוא דין גמור כמו שכתב הרמב"ן. אבל כשיש ספק במכר ביחס לסוג השור או סוג החבית, יש בכוח המעות לגלות את כוונת הלוקח. באופן זה אין הלוקח צריך לפרש מיקחו, אלא המוציא מחבירו עליו הראיה. הטעם לדבר הוא משום שהפרשנות הרחבה כבר נמצאת בדברי הלוקח. באופן מעט שונה תירצו גם התוספות, שהובאו לעיל בקיצור:

26. בבא בתרא צב,א.

27. ר"י מיגאש בבא בתרא צב,א, ד"ה וליחזי.

28. נימוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא מו,ב.

דאפילו לרבנן דאית להו דאין הדמים ראייה היינו התם דווקא דרובא דקרו לצמד צמד, דרובא וחזקה מסייעין למוכר, ולהכי אין הדמים ראייה להכחיש רוב וחזקה. ואפילו לפי ספרים דגרסי דאיכא דקרו לצמד צמד כו' ולא גרסי רובא מכל מקום אין כוח בדמים להכחיש החזקה. אבל הכא דרובא לרדיא זבני ואיכא חזקה כנגד אותו רוב שהמוכר מוחזק אפילו רבנן מודו דיש לדמים ראייה לסייע לרוב או לחזקה.²⁹

כלומר במקרה של "שור ונמצא נגחן" הרוב הוא נגד המוכר ולכן הדמים מסייעים לראיה נגדו, אף על פי שהוא מוחזק. מה שאין כן בצמד ובקר שהרוב והחזקה לטובתו אין הדמים ראייה נגדו. ואמנם כשאין הדמים ראייה מודים תוספות לרמב"ן שמוציאים מהלוקח משום שהיה עליו לפרש.

על פי חילוק זה, אין לטעון כנגד הלוקח שהיה עליו לפרש כל זמן שהרוב מסייע לו ורק כשאין לו רוב לבסס טענתו כגון בצמד ובקר, נאמר כן.

הרשב"ם חילק באופן אחר:

דכיוון דלאו כולי עלמא קרו ליה לבקר צמד איכא למימר דהאי לוקח הוי מהנהו דקרי לבקר בקר, והלכך קאמר ליה מוכר צמדי מכרתי לך ולא בקר, שהמוציא מחברו עליו הראייה. והלכך על הלוקח להביא ראייה שהוא מאותן הרגילין לקרוא לבקר צמד, ומדלא מייתי ראייה מפסיד. אבל הכא דהאי גברא זבין לרדיא ולשחיטה מודו רבנן דהדמים מודיעים, דכיוון דידעינן בודאי בהאי לוקח דרגיל לקנות לרדיא, וגם הדמים מודיעין, הלכך הדמים ראייה.³⁰

כלומר הדבר תלוי בהנהגת הלוקח. אם ידוע שהלוקח מהמיעוט או שלא ברור לנו מה הוא רגיל לקנות, אין הדמים ראייה משום שיאמר לו המוכר אתה מהרוב. אך אם ידוע שהוא מאלה הקונים שור לחרישה, הדמים מהווים ראייה.

משמעות הדברים היא שאם הנהגת הלוקח אינה ברורה עליו להביא ראייה שהוסכם על מה שרצה לקנות או לשלם את כל הסכום תמורת המינימום, אבל אם ידוע שייתכן והוא מתכוון גם לדבר הגדול, על המוכר יהיה להוכיח את טענתו כדי להוציא ממון.

מסתבר שניתן ליישם את אותם תירוצים כדי להשיב לשאלה שנשאלה לעיל: מתי יש עדיפות לפירוש המצומצם ומתי לחזקת ממון, ובהתאם לכך לפסוק במקרה שלפנינו. כאן מדובר במצב בו גם לשולחן גדול וגם לשולחן קטן קוראים "שולחן מקצועי". ההבדל בין השניים הוא כמותי ולכן דינם כשדה ובקעה.³¹ לדברי הר"י מיגאש, כאשר הוויכוח הוא בשאלה מה תוכן העסקה יש לבחור את הפירוש המצומצם.

גם לדברי רשב"ם דומה השולחן המדובר לדין הצמד והבקר – שאין ידוע מה הייתה כוונת הלוקח, שהרי הנתבע לא הזמין שולחנות כאלה בעבר, ולכן עליו להוכיח כי התכוון

29. תוספות בבא בתרא צב,א, ד"ה וליחזי.

30. רשב"ם בבא בתרא צב,א, ד"ה וליחזי.

31. ואולי זו הצריכותא בגמרא "דאי אשמעינן בית, משום דהא תשמישתא לחוד והא תשמישתא לחוד, אבל בקעה דכולה חדא תשמישתא היא – אימא כוליה זבין ליה..." מכאן שהבדל כמותי הוי דבר שצריך לפרש שהרי אף על פי שלבקעה קוראים שדה לא מכר לו אלא שדה קטנה.

לשולחן מיוחד כזה. אמנם אם הזמין הנתבע שולחנות קזינו בעבר, ואפילו מהסוג הפשוט יותר, ניתן היה לומר שהדבר ספק והמוציא מחבירו עליו הראיה. לשיטת התוספות שחילקו בין מקרה שהפירוש המקובל (רוב) מסייע לקונה לבין מקרה שהפירוש המקובל אינו מסייע לקונה, קשה לנו להכריע אם הרוב קוראים "שולחן מקצועי" רק לשולחן גדול או גם לקטן. אמנם גם לדברי התוספות כשאין רוב לטובת הלוקח מוציאים ממנו ממון, ובנידון דידן לא הצליח הנתבע להוכיח כי הרוב קוראים "שולחן מקצועי" דווקא לשולחן גדול, שמא ההיפך הוא הנכון, שהרי ראינו בפרסומות של הסוכנים למיניהם דוגמאות לשולחנות משחק קטנים. לפיכך יש לדמות זאת לבקעה ושדה ולדין צמד ובקר שכשאומרים שולחן סתם, מתכוונים אף לשולחן קטן.

לסיכום פרק זה, טענת הנתבע שהוא הזמין שולחן גדול – נדחית.

ג. ביטול כיוון שההזמנה בעבור מישהו אחר

העובדה שהוא לא הזמין את השולחן בעבורו אלא בעבור בני הנוער יכולה לשמש את הנתבע כטענה. מכיוון שבני הנוער לא היה מרוצים והתאכזבו מהאירוע, הוא המזמין לא גמר בדעתו להתחייב במקרה כזה. בדומה לזה פוסק בשו"ת שער אפרים:

הלוקח שגילה דעתו בשעת גמר מיקח שקונה החפץ בשביל איש אחד, ולא התנה בפירוש שאם לא ירצה האיש ההוא ליקחנו שיחזיר לו החפץ ועדיין לא נתן מעות. ואחר כך לא רצה האחר ליקח החפץ. ופסק הלכה למעשה דהמיקח חוזר וצריך המוכר לקבלו אם לא נתן הלוקח מעות עדיין.³²

כלומר, אדם שקנה חפץ לחברו, והלה לא היה מעוניין בעסקה – המכירה בטלה, אפילו שהקונה לא סיכם עם המוכר שהמכירה מותנית בהסכמת מי שלשמו נעשתה. ובתנאי שהלוקח גילה דעתו בזמן הקנייה שבכוונתו לקנות עבור פלוני אולם יש לחלק בין הדברים:

א. בתשובה האמורה הלוקח היה שליח, מה שאין כן כאן שרכזי הנוער הם הקובעים והמחליטים מה להזמין, והדבר תלוי בהם.

ב. בתשובה האמורה השליח גילה דעתו כי הוא קונה עבור האיש האחר ותלה זאת בדעתו של המשלח גם בלא שהעמיד זאת כתנאי, ממילא המוכר ידע שהעסקה מותנית, גם אם הדבר לא נאמר במפורש. מה שאין כן כאן שהמזמין עמד מול הספק כמקבל השירות עצמו ולא כשליח, ולכן הספק לא ראה את העסקה כמותנית.

ג. קשה יהיה להוכיח כי אמנם בני הנוער לא היה מרוצים; באדם אחד ניתן לברר את רצונו, מה שאין כן כשיש בני נוער רבים, קשה להתחקות אחר רצונו של כל אחד ואחד. ודי בזה ששניים או שלושה שהיו יחד עם הרכזי הביעו דעתם השלילית כדי לתת תחושה של אי-שביעות רצון.

לפיכך, טענת הנתבע שיש לבטל את העסקה כיוון שבני הנוער לא היו מרוצים – נדחית.

32. שו"ת שער אפרים קמ, הובא בבאר היטב רז, ח.

ד. חובת הקונה לבדוק את המוצר

יש לדון האם יש לחייב את המזמין בתשלום כיוון שהיה עליו לבדוק את טיב המוצר שהוזמן.

נראה שאפשר לדמות זאת למום שנמצא באשה, והאיש טוען שאילו היה יודע על המום לא היה מתחתן אתה. על כך נאמר במשנה:

במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון (=שלא ידע על המום). ואם יש מרחץ באותה העיר – אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון, מפני שהוא בודקה בקרובותיו.³³

על כך יש להקשות: מדוע במומי נשים אומרים שהיה על האיש לברר, וגם אם לא בירר אינו יכול לטעון טענת מיקח טעות, ואילו במום שנמצא במוצר שנקנה פסק הרמב"ם:

וכן המוכר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלין ונמצא במיקח מום שלא ידע בו הלוקח, מחזירו אפילו לאחר כמה שנים שזה מיקח טעות הוא.³⁴

ומקורו בדברי הרי"ף:

והיכא דזבין אינש מידי ולאחר זמן איגלי ליה דאית ביה מומא דהוה ביה מעיקרא מקמי דליזבני אית ליה לאהדוריה למריה ולא אמרינן בכי הא: הא שהה ליה בכדי שיראה לתגר או לקרובו, דלא אמור רבנן הכי אלא גבי אונאה אבל גבי מומין מיקח טעות הוא וכל אימת דמיגלי ליה מהדר ליה למריה והכי כתב רבינו האי גאון זצ"ל.³⁵

אמנם מצאנו מחלוקת בדין מיקח שנמצא בו מום באופן שהיה יכול לבדוק. המגיד משנה, לאחר שהביא דברי הרי"ף, הוסיף:

ויש מי שכתב שאם היה הדבר שהלוקח יכול להבחינו לאלתר כגון שיכולין לנסותו ולטועמו ולא הקפיד לעשות כן והמוכר מכר לו סתם אינו חוזר.³⁶

הרמב"ם, שלא הזכיר דין זה, חולק עליו לכאורה, וכן כתב המשנה למלך:

ואין ספק ד"יש מי שכתב" שהביא הרב המגיד, חולקים עליו הרי"ף ורבינו ז"ל לדברי "יש מי שכתב" משמע דאין חילוק בין אונאה בדמים לנמצא בו מום, דכך לי יכול להבחינו לאלתר כמו "עד שיראנו לתגר או לקרובו". ולפי דברי הרי"ף ורבינו לא אמרו אלא גבי אונאה.³⁷

אולם בכל זאת המשנה למלך מציע דרך לשוב הרמב"ם עם שיטה זו:

33. כתובות עה,ב.

34. רמב"ם מכירה טו, ג.

35. רי"ף בבא מציעא לב,ב.

36. מגיד משנה מכירה טו, ג.

37. משנה למלך מכירה טו, ג.

וכי תימא מה לנו למיעל אחר דקדוקים (=לסתור דברי ה"ויש מי שכתב") הא בהדיא כתב רבינו שהרי זה מחזירו אפילו אחר כמה שנים, לא קשיא דאיכא לאוקמי כשאין נעשה המיקח במוזמן לפניו אלא שהמיקח היה בשעת הקניין במקום אחר.

כלומר כשהמוצר אינו נמצא במקום בו נחתמה העסקה – אזי הקונה יכול לבטל את העסקה אם יתגלה מום במוצר, אבל כשהמוצר נמצא במקום חתימת העסקה, הקונה לא יוכל לבטל את העסקה בטענת מיקח טעות אם היה יכול לבחון את המוצר ונמנע מלעשות זאת.

כפי הנראה מדבריו גם המגיד משנה סבר שהרמב"ם יכול להתפרש באופן זה ואם כן נחלקו המגיד משנה והמשנה למלך בדעת הרמב"ם.

על פי שיטת היש מי שכתב שהביא המשנה למלך, דין קניית מוצר ודין קידושי אשה – זהים, בשניהם אם היה ניתן לבצע בדיקה, המיקח לא מתבטל. לעומת זאת, לדעת החולקים צריך ליישב מה בין מומי מוצר שנקנה למומי נשים?

ניתן לחלק שכל דבר תלוי במנהג בדרכי הבירור של המיקח וכמו שכתב הרמב"ם:

ואם דרכן להחבא ולהתנכר אף במרחץ... הרי זה טוען אף במומין שבגלוי, שדברים אלו דברים של טעם הם ואינם גזירת הכתוב.³⁸

לפיכך יש להבחין בין סוגי המיקח: יש בירור במיקח שרגילים לעשות קודם שקונים, ובוה אין חולק שהקונה אינו יכול לדרוש ביטול העסקה אף שלא בדק. כגון, אדם הנושא אשה בודק בקרובותיה, כל שכן, כשהמום גלוי לעיניו וראה אותו בעיניו ממש.

לעומת זאת, יש בירור שאין אדם רגיל לעשות עד שלא קנה, ובוה נחלקו: יש סוברים שהקונה יכול לדרוש את ביטול העסקה, משום שהוא אינו חייב לבדוק את המוצר, כפי שכתב בספר ערוך השולחן: "שאיין הלוקח מחויב להעלות על דעתו שהמוכר אינהו".³⁹

בניגוד לכך, יש סוברים שעל הלוקח לבדוק עד מקום שידו מגעת ומשלא בדק הפסיד. ייתכן שהדוגמא שנתן המגיד משנה לשיטה זו "בדבר שיכול לטועמו", היא בדווקא! כיוון שלכל אדם יש טעם אחר, על הקונה לבדוק אם המוצר טעים לחיכו.

להלכה, כתב בספר נוכח השולחן, ביחס לחולקים על הסברה המובאת במגיד משנה שהיכולת לבדוק מבטלת את טענת מיקח טעות:

שאפשר לומר שאילו היה נמצא בימיהם דברי תשובות הגאונים הנזכרים למעלה שהיו חוזרים בהם אפילו להוציא מיד המוחזק, אבל מכל מקום באין ספק שהמוחזק יכול לומר קיימא לן כהאי סברא.⁴⁰

דהיינו, אם המוכר כבר קיבל את התמורה הוא יוכל לדחות את טענת הקונה למיקח טעות על פי תשובת הגאונים שמחייבים את הקונה לבדוק עד מקום שידו מגעת.

38. רמב"ם אישות כה, ב.

39. ערוך השולחן חו"מ רלב, ד.

40. נוכח השולחן חושן משפט טו. ועיין גם סמ"ע רלב, י; בפתחי תשובה רלב, א, בשם שו"ת שבות יעקב ג, קסט; תרומת הכרי רלב, ג.

על כל פנים ניתן להביא ראיה לשיטה זו מדין מומי הנשים שהבעל יכול לבדוק ואף על פי שעדיין לא נשאה, כבר לא יוכל לטעון מיקח טעות.

השלכה למקרה הנידון

במקרה הנידון כאן יש לדון האם היה על המזמין לבדוק את טיב המוצר. נראה שמקרה זה דומה לדין מומי הנשים, והמנהג הוא שהמזמין בודק היטב היטב קודם לסיכום העסקה. מקובל שהמזמין מתייעץ עם אנשים שמבינים בנושא, או מבקש תמונות וכיוצא בזה, קודם להזמנה. במקרה כזה אין חולק, שרק אם אי אפשר לבדוק כלל, יוכל לטעון טענת מיקח טעות.

לדברי המזמין הוא בדק את טיב המוצר באמצעות פרוספקטים שהציג הספק, אולם כשהמוצר הגיע התברר שהוא קטן מכפי שחשב, והתמונות בפרוספקט היו תמונות תקריב. בתגובה טען הספק שעל הפרוספקט הופיעה כתובית שהתמונות להמחשה בלבד, עובדה זו אושרה גם על ידי המזמין.

אם כך הרי שהמזמין ידע שהתמונות אינן משקפות את המציאות והיה עליו לבדוק טוב יותר; אם על ידי תמונה שיצלם מישהו מטעמו, ואם על ידי שילך ויראה את המוצר עצמו. משלא עשה כן, ניתן לומר אחת משלוש:

א. המזמין הסכים להסתפק במה שעתיד היה להגיע מבלי לדעת במה מדובר.

ב. המזמין ידע במה מדובר והסכים לכך.

ג. המזמין קיבל את חוות דעתו של הספק שהמוצר מתאים לצרכיו.

מכל מקום, למדנו שיש ציפייה מהלוקח לבדוק ומשלא בדק – הפסיד. כך גם הדין בנדון זה, כיוון שישנן אפשרויות שונות להסביר את כוונת המזמין, על הלוקח לברר את כוונתו.

אמנם יש להעיר, כי ההשוואה לדין מום שנמצא במיקח אין פירושה שבמומים עסקינן, שהרי כאן נטענה טענת מיקח טעות בכך שהמזמין לא קיבל מה שחשב לקבל. מכל מקום יש ראיה משם שיש ציפייה מהלוקח לבדוק, ומשלא בדק הפסיד.

לסיכום, על המזמין היה לבדוק את טיב המוצר שהוזמן או לכל הפחות להבהיר את כוונתו בנוגע לטיב המוצר שהוזמן.

ה. ביטול עסקה עקב מחיר מופרז

יש לדון האם בגלל שהמחיר לא היה סביר, יש להצדיק את ביטול המיקח. בעניין זה כתב הרמב"ם:

השוכר את הכלים או את הבהמה יש להם אונייה, שהשכירות מכירה בת יומה היא, ואם יש בה הונייה שתות או יותר, בין שנתאנה שוכר בין שנתאנה משכיר הרי זה מחזיר הונייה ואפילו לאחר זמן מרובה.⁴¹

41. רמב"ם מכירה יג, יז.

כלומר, על שכירות מיטלטלין חלים דיני אונאת מחיר, על פיהם אם המחיר שנקבע שונה ממחיר השוק בשישית – העסקה קיימת ויש להחזיר את ההפרש בין המחיר ששולם למחיר השוק. וכתב הכסף משנה שם:

נראה שהוא שווה ממש למכר, פחות משתות מחל, שתות קנה ומחזיר אונאה, יתר על שתות בטל השכירות ושניהם יכולים לחזור בהם, דכיוון דמפקינן לה מדכתיב ממכר סתמא, ושכירות ליומיה ממכר הוי, דומה הוא למכר בכל ענייניו.⁴²

דהיינו, אם המחיר שונה בפחות משישית העסקה קיימת, ואם המחיר שונה ביותר משישית – העסקה בטלה. אבל הלחם משנה⁴³ הקשה מדוע כתב הרמב"ם "מחזיר אוניה", ולא כתב שהשכרה בטלה ותירץ בדוחק ברוח דבריו של הכסף משנה. **מכל מקום ברור שניתן לבטל שכירות מראש בטענה שהמחיר גבוה משישית.** ומכאן, לכאורה גם בנידון דידן, אם יוכח שהמחיר הנקוב בחוזה עולה ביותר משישית על המחיר בשוק יכול היה הנתבע לבטל את העסקה.

אולם למעשה, על פי הפרסומים שהוגשו לנו על השכרת ציוד דומה לזה ואפילו לזמן קצר יותר המחירים דומים. מכל מקום אם יתברר כי מחיר השוק נמוך בהרבה, לכאורה, דברי הנתבע נכונים ביחס לביטול המיקח.

אלא שיש לתרץ את הרמב"ם באופן אחר, ולחלק בין שכירות חפץ לבין קניין, כיוון שטיבעה של שכירות שלאחר שנשתמש השוכר בחפץ, לא ניתן לבטל את העסקה אלא רק לשלם את ההפרש בין מחיר השוק למחר ששולם.

גם במקרה הנידון אף שהנתבע לא השתמש בפועל במשחקים, מכל מקום חלק ניכר מן העבודה נעשה כבר בהבאת הציוד ממרחק וטיפול בו, בתיאומי השכרתו מבעליו וכדומה. לפיכך, מה שנותר לעשות, אם אכן הייתה אונאה, היה להפחית מסכום העסקה.

אמנם, הנתבע טוען שהוא אכן ביקש להפחית את הסכום ולא לבטל את ההזמנה, והביטול נעשה בגלל דרישת התובע לקיים את החוזה כפי שטוכם או לבטלו לגמרי. ומכאן, שהביטול נעשה על פי דרישת התובע ואין לו להלין אלא על עצמו. יש לציין שהתובע מכחיש שאכן אלה היו חילופי הדברים.

כאן המקום להעיר כי שני הצדדים היו צריכים להבין כי הביטול לא יועיל לאיש, היה עליהם להתעלות מעל רגשות האכזבה והעלבון ולמצות את התועלת שעמדה לרשותם (לדעתם בלבד, משום שלדעתנו משחקים אלה ודומיהם נזקם רב מתועלתם), מתוך הסכמה שהוויכוח ביניהם יוכרע מאוחר יותר במקום אחר.

ו. סיכום והחלטה

הנתבע הזמין מהתובע עבור בני נוער שולחן קזינו "מקצועי" לערב מסוים. כאשר הגיע הציוד התרעם הנתבע על כך שהשולחן קטן ממה שסבר, ולדעתו הוא איננו "מקצועי".

42. כסף משנה שם.

43. לחם משנה שם.

לעומת זאת טען התובע שהשולחן הוא "מקצועי". בסופו של דבר ויתר הנתבע על השולחן וסירב לשלם עבור הזמנתו.

מסקנת בית הדין היא שיש לחייב את הנתבע בסכום עליו התחייב עבור הזמנת השולחן.

אגב בירור העניין עלו כמה מסקנות בנוגע לפירוש עסקה לא-ברורה:

1. יש לבחור בפרשנות מצמצמת כשיש ספק בהיקף עסקת מכר.

2. בהשאלה יש לבחור בפרשנות המרחיבה.

3. חזקת ממון גוברת גם על הפירוש המקובל של העסקה (רוב) כשיש גם אפשרות דחוקה יותר לפרש את העסקה.

4. ה"פרישה" כתב שיש עדיפות לפירוש המקובל כנגד חזקת ממון כאשר הדבר מביא למימוש העסקה ולא לביטולה, ונתיבות המשפט סבר שיש עדיפות לחזקת ממון במקרה זה.

5. נחלקו ראשונים בשאלה האם ניתן לפרש את העסקה על פי גובה התמורה שהובטחה ("הדמים מודיעים"): הרמב"ן וסיעתו סברו שהמחיר איננו ראייה בשום מקרה, ומתוספות משמע שדווקא כנגד רוב וחזקה ביחד המחיר איננו ראייה, אבל רוב ומחיר גוברים על חזקת ממון.

6. בראשונים מובא שיש להעדיף פירוש על פי שיעור המחיר על פני מוחזקות: הר"י מיגאש סבר שהדמים ראייה כאשר יש ויכוח ביחס לתוכן העסקה ולא בשאלה מה להוסיף לעסקה. לדעת הרשב"ם הדמים ראייה כאשר יש לקונה היסטוריה של הזמנות. ניתן לומר שיש להעדיף פירוש מצומצם לעסקה במקרים אלה גם כנגד מוחזקות, ומכאן שטענת הנתבע שיש לפרש את העסקה באופן המרחיב – נדחתה.

7. כאשר העסקה נעשתה בשליחותו של אדם אחר יכול המשלח לבטל את העסקה בטענה שהוא איננו מרוצה מהמוצר. במקרה הנידון ההזמנה הייתה עבור בני נוער, אולם, המזמין היה בעל הסמכות להחליט בעניין ולכן הטענה שבני הנוער לא היו מרוצים נדחתה.

8. גם בשכירות ניתן לבטל את העסקה עקב מחיר השונה ביותר משישית ממחיר השוק. אולם, מסתבר שכאשר מדובר על עבודה שכבר נעשתה, יש להשיב את ההפרש כיוון שלא ניתן לבטל את ההתקשרות. במקרה זה טוב היו נוהגים הצדדים, לו קיימו את העסקה ואחרי כן מתדיינים על המחיר.